

Onzen Heertje

Vu. Kwartaalschrift Onzen Heertje erfgoedevereniging vzw
Doornstraat 11A 8970 Poperinge 2007/1

Sint

Janskerk: de inwoning, schechina van JHWH.

1 Onze Vader in de hemel

Uw bijstand ‘Vader’ bevrijdend, in trouw ‘Verbondstrouw’.
De wetten in de schepping tonen die trouw. Als **Vader** heeft Zijn Volk uitgekozen. Ze werden kinderen van de Tora.
Meestal hebben Joden er de term Koning bij: Een Herder **Koning**.
Hij is de **Ene**; onverdeelde, volmaakte, onverdeelde, met de niet goedkope trouw: De Barmhartige Vader.

1.1 Schepper: Vader en Koning

Vanuit de Schepping spreekt Hij ons toe. Hij de verhevene. De Heilige¹. Hij openbaart aan de vaders, aan ons. Niet alleen met woorden, maar met **bevrijding**².
We zijn **geen slaven**, maar **uitverkorenen**, geroep zoals Abraham³ (weggaan), Izaak (offer) en Jacob (bij de hiel genomen, in de heup getroffen)
Niet voor de dood maar voor de levenden en de doden: een G'd van **levenden**. Hij is de **losser**⁴. Hij geeft en heeft **Verrijzenis**

1.2 Drievoud Heilige

Dat is de manier waarop G'd heilig is. Hij woont én in de hemel, én midden de mensen, én in de toekomstige wereld, het Messiaanse uiteindelijke heil.

¹ Apart, onderscheiden.

² Uit de vleespotten van Egypte, uit de ballingschap.

³ In de Joodse overlevering staat dat JHWH Abraham als medeschepper zag omdat Hij aan iedereen zei als ze hun voedsel tot zich namen dat ze die voeding aan JHWH te danken hadden.

⁴ Job beseft het na heel wat omzwervingen, vrienden en miserie op de ashoop.

Jesaja 57: 15: "*Dit zegt hij die hoog is en verheven, die troont in eeuwigheid – heilig is zijn naam: In hoogheid en heiligheid zal ik tronen met hen die verslagen en onaanzienlijk zijn, opdat de onaanzienlijke geest herleeft, opdat het verslagen hart tot leven komt*".

1.3 Levensadem

De Aan de mens besteedde Hij meer zorg. Hij kreeg de levensadem (nefesj haja van JHWH) BEGRIP, INZICHT en KENNIS.

1.3.1 Begrip

We beseffen dat we niet aan het begin staan, Iemand heeft ons deze boeiende constellatie geschonken.

1.3.2 Tora: Inzicht

Via Zijn Woord (Dabar) leren we hoe we zelf scheppend, hoedend en bevrijden moeten leven.

1.3.3 Weten

Als mens ontdekken we JHWH's eigenschappen meer en meer. Kennen betekent meer en meer eigen maken, smaken en kennen is meer dan theorieën *beredeneren*.

1.4 Vreugde

De vreugde om de Tora is de harmonie in die spanning. De mens is het beeld van JHWH, als uitverkorene (JHWH's schild

behoed Abraham, ..) en de mens is behoeder van het bestaan (Koning, Herder).
Uiteindelijk is JHWH de schenker van de 'goede weldaden'⁵.

2 Geheiligd zij UW Naam. Uw Naam worde geheiligd.

2.1 Heiligen

Heiligen is heel maken. Dat is dynamisch telkens weer te bewerkstelligen. JHWH haalde zijn volk telkens terug, via de rechters, via de profeten, uit de ballingschap. Ze werden in de geschiedenis geheiligd. Ze trokken aanvankelijk op naar... de Rabbijn zegt: "Keer terug **tot** de troon van de Heerlijkheid". We moeten zoals in het achttiengebied het doet telkens weer begin en einde "Baroech attah.. " zeggen. "Gezegend zijt Gij....

We heiligen Zijn Naam door de middentekst van het boek der heiliging in het Eerste Verbond
In praktijk te brengen: "**onze naaste te bemimen zoals we zelf door JHWH bemind worden**"⁶.

Dat wordt een voortdurende wereldomvattende sociale opdracht. Tenslotte laat de Vader Zijn zoon opgaan voor goeden en kwaden⁷.

We HEILIGEN dus onszelf niet. We doen er niet goed aan te zeggen "we hebben Abraham als vader"⁸.

⁵ De weldaden: 1) geld 2) armen en rijken, 3) leven na de dood. De goede weldaden zijn te onderscheiden van de niet goede.

⁶ Lev. 19:18 "Heb je naaste lief als jezelf. Ik ben de HEER."

⁷ Matt. 5:45 "Opdat gij moogt kinderen zijn uws Vaders, Die in de hemelen is; want Hij doet Zijn zoon opgaan over bozen en goeden, en regent over rechtvaardigen en onrechtvaardigen."

⁸ Luc. 3:8

2.2 Heilig = apart

Wees onverdeeld, volmaakt, zoals Uw Hemelse Vader (één) is. Wanneer iemand geboden overtreedt dan 'ontheiligt' hij Gods Naam. De zwaarste ontheiliging is de openbare. Omgekeerd 'naastenliefde' kan een reden waardoor de buitenstaander zegt "Zie hoe ze elkaar beminnen" en zo Gods naam heiligen.

3 Uw Koninkrijk kome. Uw wil geschiede, gelijk in den hemel alzo ook op de aarde.

3.1 Zijn Rijk

Jezus zegt zelf dat Hij Koning is, maar... niet van deze wereld. Niet de Koning met een geweldleger... Niet de Koning met een verdeeld Rijk⁹
Dat Rijk is – zoals we bij de brood bede al onderlijnden – niet enkel een geestelijk rijk. In de Joodse context wordt gebeden om het nieuwe Jeruzalem¹⁰, de spruit van David, de Messias¹¹.

3.2 Zijn Wil doen

Die wil kan enkel in groep worden gedaan. Bij de Joden moet men met een minjan (tien volwassen mannen zijn) om die zegenening uit te spreken.

⁹ Luke 11:18 "Indien ook de satan tegen zichzelf verdeeld is, hoe zal zijn koninkrijk kunnen standhouden? Want gij zegt, dat Ik door Beëlzebul de boze geesten uitdrijf."

¹⁰ 'Ter sjaloom', de stad van de vrede.

¹¹ Psalm 137:5-6 "Indien ik u vergete, o Jeruzalem, zo vergete (mij) mijn rechterhand, mijn tong kleve aan mijn verhemelte, als ik uwer niet gedenk, als ik Jeruzalem niet verhef boven mijn hoogste vreugde."

3.3 De knie buigen

In Jes 45:23: "23 Ik heb bij mijzelf gezworen:
Uit mijn mond komt gerechtigheid voort,
een woord dat ik spreek wordt niet herroepen.
Voor mij zal elke knie zich buigen
en elke tong zal bij mij zweren." Dat is ook het uiteindelijk
doel zoals het Paulus formuleert. Gods trouw is de waarborg.
Het heiligen van Zijn Naam is het moment waarop Zijn
Heerlijkheid, Zijn Koninkrijk zich 'openbaart'.

4 Geef ons heden ons dagelijks brood.

4.1 Dagelijks, brood voor vandaag

Genoeg voor vandaag. Dat wil niet zeggen dat we niet zouden
mogen danken voor wat we aan toespits hebben. Sieraden zijn
'letova' = tot schoonheid, tof en 'leberacha' = tot zegening, tot
lofprijzing. Als we het Hem niet dagelijks vragen dan zullen
we vergeten **dat we het van Hem kregen**. Ook is de Joodse
seculariserende invalshoek duidelijk 'levensonderhoud' is
belangrijker, het komt direct van JHWH, de verlossing komt
via een bode¹².

4.2 Heden

Morgen kan het anders. Op andere plaatsen is het nog anders.
De eindtijdgedachte roept een beeld op van hongersnood..

¹² Gen. 48:16: "De engel, die mij verlost heeft".

Maar het brengt ons ook het beeld van de Christus die alles in allen wordt. De Messiaanse tijd waar de bijbel ons het beeld geeft van het bruiloftsmaal. Wanneer de Bruidegom er is moet er niet gevestigd worden.

In het Tweede Verbond zegt de Heer: "Heden ... is het jaar des Heren¹³ gekomen.

5 En vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onzen schuldenaren.

5.1 Schuld

Ook de schuld is drievoudig. Onopzettelijke fouten, ook daar vraag je vergiffenis voor. De rabbijn die zegt dat je die eerst moet uitspreken, dan kun je JHWH vragen dat Hij de andere aanziet als deze. Het asielrecht was specifieke voor die fouten. Je kon zondigen, misdoen (opzettelijker) en rebelleren (jezelf buiten spel zetten). In feite moet je de fouten tegen je medemens met de medemens regelen....

5.2 Vergiffenis vragen

Vergiffenis vragen is bidden om **genezing**. Boeten is herstellen.

¹³ Het jubeljaar, het sabbatjaar, waar de vreemdeling brood heeft en de eigendom wordt hersteld, schulden kwijtgescholden... Deze situatie is te linken met de mens die niet leeft van brood alleen. We bidden dus ook voor de Messiaanse tijd: 'Maranatha'.

Uiteindelijke genezing is het jaar van de Heer, als alles hersteld wordt. De Messias komt daar waar de *andere* wordt bemind. De *Andere* wordt gezegend = groot gemaakt. Het volk dat uit Egypte werd bevrijd moest in de woestijn nog dieper van zijn ziekte worden verlost; Het mocht in een nieuw Land, het moest uit de **kwaardardigheid en de hardnekkigheid (hoogmoed) verrijzen**¹⁴.

5.3 Genezing

Zondigheid is melaatsheid. Er moet een nieuwe huid komen. We moeten nieuwe mensen worden, via de Nieuwe Adam.

5.4 Verzoening

De sjofar is het instrument dat verzoening aankondigt. De ramshoren roept op tot de Grote Verzoendag. Bij de jood is dat het begin van het jaar, de sjofar weerklonk op de Sinaï.. De hoorn herinnert aan de Akeda waar Izaak gebonden werd en **het ram uit de struiken verlost**.

5.5 Gerechtigheid

Recht (mispat) is kleiner dan gerechtigheid (tsedaka). We worden gerechtigd (door G'd). De gerechtige, de tsaddik is degene **waar er niets op te zeggen** is in de poort, onbesproken, uit één stuk naar het patroon van de Ene. In de psalmen wordt JHWH tsaddiek en chassiem genoemd: Ps 145:17 Tsade. "De HEERE is rechtvaardig in al Zijn wegen, en goedertieren in al Zijn werken."

¹⁴ Verrijzen is driemaal te zien, 's morgens bij het ontwaken, na de regen en in de eindtijd heropstanding.

6 En leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den boze.

6.1 De verzoeking

De bekoring bestaat volgens Rabbi Amram uit drie de zondige gedachten (daar volgt de daad uit), het berekenen van het resultaat van onze gebeden en de laster. We zijn vijand geworden van de biechtspiegel, het telraampje van de overtredingen. We hebben de indeling wat vereenvoudigd. M.i. zit de **verzoeking** ook in voortdurende bekoring te minimaliseren en te 'sociologiseren' (Wie vloekt er al niet eens).

6.2 De boze

De satan = de verdeler, de tegenspeler, brengt de mens op het pad van berekening. Volgens de rabbijnen is de wijze die om de vreze des Heren "**om niet**"¹⁵ het goede doet. Deze gunst was ook voor de 'ger tosjav' = de vreemdeling in de poort, de medebewoner. De wijze was degene die het goede deed 'lesheem' = om de Naam¹⁶.

6.3 Verlossing van..

De teschoewa = de **terugkeer uit de ballingschap**, de terugkeer kan enkel als de 'inwoning' het gebed, de lofprijzing,

¹⁵ Denk aan Job.

¹⁶ De eerbied, het ontzag de vreze des Heren was zo groot dat ze naam van JHWH niet uitspraken. "De eeuwige, Hij zij gezegend" is een veel gebruikte zin.

het zegenen of groot maken van G'd in het hart is. Wanneer de Geest in ons bidt zegt Paulus dan zegt Hij "Abba" Vader. Niet G'd heeft ons gebed nodig. Wij hebben G'd nodig.

6.4 Bekleed met de Nieuwe mens

Niemand komt **tot de Vader**¹⁷ **tenzij door Jezus**. Jezus heeft de Wet en de Profeten vervuld. In de Naam van Jezus moeten we het kunnen. Het is niet gemakkelijk.

Jood bad **buigend** zijn laatste beden. Want JHWH was degene die zich de zwakke en de verstoteling (de hebreëen in Egypte, de ballingen in Babylon) aantrok.

¹⁷ Joh. 14:6 " 6 Jezus zeide tot hem: Ik ben de Weg, en de Waarheid, en het Leven. Niemand komt tot den Vader, dan door Mij."

7 Want Uw is het Koninkrijk, en de kracht, en de heerlijkheid, in der eeuwigheid, Amen.

Deze doxologie komt pas later geregeld voor ook bij de Joden, maar als zegening. Gezegend zij Uw Koninkrijk (de Naam van Zijn Heerlijk Rijk).

7.1 Koninkrijk

Zie Uw wil geschiedde.

7.2 Kracht

De hoorn die verhoogd wordt¹⁸ is het beeld voor het uiteindelijk Nieuwe Sion dat in het boek Openbaringen wordt beschreven. Die kracht toont JHWH door de bevrijding in het Eerste Verbond.

7.3 De Heerlijkheid

De Heer, Adonai is JHWH. Voor de jood was de Heerlijkheid de 'simcha Tora' = de vreugde van de Wet. Door de wet heiligde men *in vreugde* Zijn Naam.

¹⁸ Ps. 89:24-25 " 24 Maar Ik zal zijn wederpartijders verpletteren voor zijn aangezicht, en die hem haten, zal Ik plagen. 25 En Mijn getrouwheid en Mijn goedertierenheid zullen met hem zijn; en zijn hoorn zal in Mijn Naam verhoogd worden."

7.4 Eeuwigheid

De toekomstige heerlijkheid hebben wij wat verschraalt door naar een 'hiernamaals' te verwijzen. De eeuwigheid begint in Christus reeds nu. Het Rijk Gods is 'op handen' vertaald men in de NBV.

In oudere redacties stond hierbij nog de 'majesteit'. De jood dacht dan op de tempel.

We herinneren nog de niet meer zo bekende formule "in de eeuwigheid der eeuwigheid. Amen". Hiermee wil men doorverwijzen naar het onverslijtbare van Gods belofte.

8 Het Birkat ha Minim

De veel besproken 'beracha', zegenspreuk, uit het Joods achttiengebed is de birkat ha miniem waarin JHWH's Naam bedreigen worden 'verketterd'.

8.1 Die JHWH's eenheid bedreigen

De religieuze plichten van de Joodse man beginnen met het ochtendgebed "Sjemone Esre", dat achttien gebeden omvat. Al vroeg in de geschiedenis van de Christelijke kerk is daar door de Joden een gebed aan toegevoegd, dat eufemistisch "**de zegenbede der ketters**" heet. Ieder die ontkent dat God "één" is wordt vervloekt! Het is vanzelf geënt op het "Sjema": "Hoor, Israëel, de HERE is onze God, de HERE is één", Deuteronomium 6:4. Die "zegenbede" is stellig voor de "Notsrim", de volgelingen van de Nazarener Jezus, bedoeld geweest. Die belijden immers dat Jezus "de Zoon van God" is en dat is een enorme godslastering. Er komt dus al spoedig een scheiding tussen de posities van "Messiasbelijders" en andere Joden. De posities en ook de fronten worden al vroeg in de tijd heel scherp aangegeven.

8.2 De 'verwatenen', de hoogmoedigen

JHWH bedoelde met de Tora = Zijn project door te geven. Hij stond actief aan de kant van de mens. Die aan de kant staan, **niet spelen** als er op de fluit wordt gespeeld¹⁹ die doen niet mee. Degene die door birkat ha miniem worden bedoeld zijn eerst en vooral die binnen het jodendom de Tora blokkeren. Die de verlossing van Israël op het spel zetten buiten het jodendom moeten 'op de knieën gebracht worden'.

9 Zegen

9.1 Zegening: Gezegend zijt Gij

Wie grondig de context van het Joods gebed, vooral van het achttiengebed bestudeert kan niet loochenen dat zegening, het groot maken van de Vader, de grondtoon is van het gebed. In het onze Vader is dat niet direct aanwezig. In het achttiengebed wordt **vrede en zegen verbonden**. JHWH die ons inspireert tot eenheid zal als Zijn aangezicht licht op de mens vrede schenken.
Zegen ons allen als één in het licht van Uw aangezicht.

9.2 Licht

Het licht is de Tora: een licht op het pad.

¹⁹ Luc. 7:32 " 32 Zij zijn gelijk aan de kinderen, die op de markt zitten, en elkander toeroepen, en zeggen: Wij hebben u op de fluit gespeeld, en gij hebt niet gedanst; wij hebben u klaagliederen gezongen, en gij hebt niet geweend."

10 Het Joodse gebed

Het sjema²⁰, het sjemone esre²¹ en het kaddiesjgebed worden tot de belangrijkste gebeden uit de sidoer gerekend. Het gebed is voor de jood een opdracht, een gebod.

10.1 Het hoofdgebed, genoemd Amida of Achttiengebed (sjemoné esré).

Dit Achttiengebed bevat op weekdays 19 (!) lofzeggingen die smeekbeden bevatten voor het welzijn van zowel het individu als voor het volk en voor de Messiaanse verlossing van de wereld als geheel. Op sjabbat worden slechts **zeven** lofzeggingen gezegd. Dit gebed wordt eerst staande in stilte gelezen, ieder leest zachtjes voor zich. Op dat moment is ook ruimte voor persoonlijke gebeden en gedachten. Vervolgens wordt de tekst herhaald, d.w.z. hardop gelezen door de chazzan.

Bij de joden is het gebed een *mitswa*, een gebod, van God is. De tekst van het hoofdgebed is in de loop van de eeuwen met zorg samengesteld. Driemaal per dag bidt men het **staande**, met het gelaat in de richting van Jeruzalem. Het hoofdgebed draagt een aantal namen:

²⁰ Tekst uit Deut. " De HEER is de enige

4 Luister, Israël: de HEER, onze God, de HEER is de enige! 5 Heb daarom de HEER lief met hart en ziel en met inzet van al uw krachten. 6 Houd de geboden die ik u vandaag opleg steeds in gedachten. 7 Prent ze uw kinderen in en spreek er steeds over, thuis en onderweg, als u naar bed gaat en als u opstaat. 8 Draag ze als een teken om uw arm en als een band op uw voorhoofd. 9 Schrijf ze op de deurposten van uw huis en op de poorten van de stad.

²¹ Het achttiengebed.

1. *Tefilla* = gebed. Dat woord betekent gewoonweg 'gebed'. Het woord *tefilla* kan natuurlijk voor alle gebeden gebruikt worden. Toch wordt voor het hoofdgebed de uitdrukking *tefilla* zonder nadere aanduiding gehanteerd, omdat het in de synagoge 'het gebed bij uitstek' is.
2. *Amida* = staan. Dit woord duidt de houding aan waarin het hoofdgebed altijd gebeden wordt, nl. de staande.
3. *Sjemone esree* = achttien. Deze naam heeft het hoofdgebed te danken aan het aantal beden waaruit het oorspronkelijk heeft bestaan, namelijk achttien. Vandaar de Nederlandse benaming 'Achttingebed'. Hoewel het gebed in z'n huidige vorm uit negentien beden bestaat, heeft het de oorspronkelijke naam behouden.

10.1.1 Aanvang: lofprijzing

Deze bestaat in zijn meest afgewogen vorm uit drie delen. Eerst een opgewekt snel deel. Vervolgens een gedragen, langzaam, middendeel. Tenslotte een sprankelend en fris afsluitend deel *allegro - andante - vivace*.

Het Achttingebed bestaat uit negentien *berachot*. Dit is het meervoud van *beracha* dat '**lofprijzing**' of '**zegenspreuk**' betekent. Met de benaming 'lofprijzing' voor de afzonderlijke beden raken we het hart van het joodse gebed. Het bestaat voor alles en boven alles uit lofprijzingen. Dat principe wordt in de joodse traditie bijbels gefundeerd.

Zo zegt Rabbi Simlai:

Altijd moet een mens eerst de lofprijzen van de Heilige - gezegend-zij-Hij - en dan pas bidden (vragen om wat hij nodig heeft). Hoe we dat weten? Van Mozes. Er staat immers (dat Mozes zei): 'En toen smeekte ik Hem' (Deut. 3,23). En er staat (d.w.z. Mozes leidt zijn bede aldus in): 'Heer God, Gij zijt

begonnen Uw knecht Uw grootheid en Uw sterke hand te laten zien; welke God is er in de hemel die zulke machtige daden doet?' (Deut. 3, 24). En pas dan staat er (Deut. 3,25): 'Laat me toch naar de overkant gaan om het goede land te zien'²².

(Babylonische Talmoed Berachot 32a)

Aan het principe van de lofprijzing wordt in het hoofdgebed volkomen de hand gehouden ook bij die beden waarin God iets gevraagd wordt, bij de vraaggebeden. Een joods gebed bestaat dus nooit uit het alleen maar uitspreken van een vraag, een wens of een verlangen. In het *Sjemone esree* eindigen alle negentien beden met de zinsnede: Gezegend zijt Gij, Heer... Dat is ook het geval bij de 13 vraaggebeden die het telt.

10.1.2 *Waarom?*

De eerste bede prijst Hem om de openbaring aan de vaderen. Dat is het grootste wonder: God heeft zich bekendgemaakt! Vervolgens wordt Hij, in de tweede bede, geprezen om zijn machtige scheppingsdaden. Wie is als God, die de doden doet herleven? Het is de levende God die de wereld schept en onderhoudt!

Tenslotte wordt met ontzag zijn heilige Naam bezongen in de derde bede. Zijn Naam worde geheiligd!

10.1.3 *Smeekebeden*

Het zijn de beden 4-16, een dertiental vraaggebeden. Onder elk van de dertien vragen klinkt, 'gezegend zijt gij, Heer...' door. Ook in het vraaggebed wordt Gods lof onafgebroken bezongen. Het zijn evenwel echte beden. In elk ervan wordt steeds één ding gevraagd.

²² *Babylonische Talmoed Berachot 32a*

De variaties zijn te herkennen aan een tref- of sleutelwoord. Aan het sleutelwoord kan worden afgelezen wat in deze specifieke bede van God verlangd wordt.

Het geheel van de dertien beden kent nog een andere structuur.

De eerste zes variaties worden gezongen door een solist, de beden 4-9. Ze slaan vooral op de *enkeling* en zijn heel *persoonlijk* van klankkleur.

De volgende zes worden gezongen door een *koor*, de beden 10-15. Ze hebben specifiek betrekking op de *gemeenschap*. Toch is deze verdeling niet absoluut, want de solist zingt zijn variaties temidden van het koor, en het koor neemt de solist in zijn midden op.

In de tekst van de beden zelf wordt het verschil gerelativeerd door de meervoudsvorm 'ons', zodat wat persoonlijk wordt gebeden ook betrekking heeft op de gemeenschap en wat de gemeenschap aan God vraagt ook voor de enkeling wordt verlangd. Wij kennen dit verschijnsel uit het 'Onze Vader'.

De beden 4-6 hebben betrekking op geestelijke zaken.

Gevraagd wordt om kennis van of **inzicht** in Gods openbaring (4), om **bekering** (5) en om **vergeving** (6).

Ze worden gevolgd door drie beden, 7-9, die meer tastbare wensen aangeven. Gevraagd wordt om verlossing of

bevrijding (7), om **genezing** van ziekte (8) en om **dagelijks brood** (9). Het zijn zeer persoonlijk getinte beden, bestaande

uit aparte intonaties, die samen een logische eenheid, een melodie, vormen. Immers, zonder inzicht wordt niet om bekering gevraagd. En wie zich bekeert ontvangt vergeving en verlossing..., een harmonieuze melodie.

Bij de tweede reeks van zes valt dezelfde innerlijke samenhang op. Gebeden wordt om de **terugkeer** van de ballingen naar het beloofde land (10) en om het **herstel van recht** in het land door de **terugkeer van de rechters** (11). Dan is er voor **ketters of goddelozen geen plaats meer** (12), maar **worden de rechtvaardigen beloond** (13).

Het toenemen in kracht van de melodie, het *crescendo*, wordt hoorbaar in de roep om de **herbouw van Jeruzalem** (14) en de **komst van de Messias** (15).

10.1.4 *Lof*

Het *Sjemone esree* werd begonnen met een lofprijzing, het eindigt er ook mee. In de joodse traditie wordt dit als volgt gemotiveerd: Rabbi Chanina zei:

De eerste (*berachot*) doen denken aan een knecht die de lof prijst aan zijn meester; de middelste aan een knecht die gunsten vraagt van zijn meester; de laatste aan een knecht die van zijn meester een gunst heeft ontvangen en nu weer afscheid neemt.

(Babylonische Talmoed Berachot 34a)

Dankbaar eindigt het, omdat God door de inwoning bij zijn volk, de **dienst van zijn volk**, in de tempel, in het **gebed**, in het **doen van het gebod**, mogelijk maakt (17).

Dankbaar, omdat het heerlijk is God te mogen danken (18).

Dankbaar, omdat God Israël **vrede, goedheid en zegen** schenkt (19).

10.1.5 *Slotvragen*

Moet dit lange gebed iedere dag in z'n geheel gezegd worden? Binnen de joodse traditie wordt deze vraag doorgaans bevestigend beantwoord. In later tijd, begin 3e eeuw n. Chr., wordt een verkorte vorm meer gangbaar. Van één principe wordt bij de verkorte vorm echter nooit afgeweken, nl. van het principe van de *Baroech attah*. Het Achttingegebed moet het karakter van een *beracha*, een lofprijzing, blijven behouden. In de meest gangbare verkorte vorm worden (1-3) en (17-19)

aangeduide delen in hun geheel gebeden. Het middendeel wordt als één *beracha* gebeden.

Wie heeft het Achttiengebed gecomponeerd en wanneer? Het *Sjemone esree* is eigenlijk een schepping van het volk. Over een periode van ongeveer duizend jaar (vanaf ± 165 v. Chr.) heeft de tekst zich gevormd. Vanuit het vrije gebed²³ ontstonden in de twee centra van het Jodendom, Palestina en Babylonië, vaste gebedsformuleringen. Rabbijnenscholen hielden zich met deze teksten bezig en gaven richtlijnen over het aantal, de inhoud en de volgorde van de *berachot* of zegenspreuken. In de beide centra van het Jodendom kristalliseerden zich min of meer definitieve versies uit. Na verval van het Jodendom in Palestina raakte de Palestijnse versie in de vergetelheid.

De huidige tekst van het Achttiengebed stamt uit de *Babylonische traditie*. Via gebedenboeken is deze in twee versies over de hele wereld verspreid, nl. in de Asjkenasische of Hoogduitse versie, in Oost-Europa in gebruik, en in de Sefardische of Portugese versie, in Zuid-Europa en Noord-Afrika in gebruik.

11 AMEN

Wanneer men commentaar geeft op het amen van het Joodse achttiengebed dan leest men het volgende: "*Amen betekent 'Waarheid'*". *Degene die Amin antwoordt bevestigt dat hij het met de woorden van de beracha, die hij zojuist gehoord heeft eens is, en dat zij waar zijn en dat de beracha correct en terecht (dus niet nodeloos) gezegd is. Het is daarom belangrijk dat men de beracha met de juiste intentie zegt. Bijvoorbeeld als men antwoordt op de berachot die de chazzan uitspreekt bij de herhaling van de Sjemone Esré moet men in gedachten*

²³ Ook de evangelisten hebben twee redacties van het Onze Vader.

²⁴ Van de drie stamletters van het joodse woord AlefMemNun, stamletters van, geloof, waarheid, trouw, vertrouwen.

hebben dat de beracha juist en terecht is. En wanneer men iemand hoort zeggen Sjehakol nihejè bidewaro (alle dingen komen tot stand door Zijn woord) dan moet men, als men Amein zegt, in gedachten hebben dat het waar is dat door G-

ds woorden alle dingen ontstaan zijn.

Hinne ma tov

